

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Venecijos miniatūros

2012-09-07

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Atminti

AUTORIUS: Adam Szczuciński

DATA: 2012-09

Venecijos miniatūros

Adam Szczuciński

lenkų rašytojai, Venecija, lankyti Veneciją

Adamas Szczuciński (g. 1978), gydytojas iš Poznanės, išleidęs esė rinkinį „Włoskie miniatury“ („Itališkos miniatiūros“, 2008), nuolatinis literatūros žurnalo „Zeszyty Literackie“ autorius.

Namų peregrinacijos

Grįžtu į Veneciją kaip namo, kaip pas motiną. Atvažiavau čia pirmą kartą 1997 metais nusilenkti prie Josifo Brodskio kapo San Mikelės salos kapinėse. Nors kepino karštis, vilkėjau švarką, nes maniau, kad taip reikia, kad kitaip netinka einant lankyti. Ant poeto kapo tada stovėjo paprastas baltas kryžius su išraižyta rože, žolėje šmirinėjo driežai, virš galvos ratus suko žuvėdros.

Paskui atvažiudavau čia dažnai. Apžiūrinėjau senus antkapius, kurie įsisvečiavo šioje žemėje, sutrūkinėjo, lyg ieškodami atramos ore. Stebėjau driežų užsiėmimus, jų staigius judesius, stingulį ištiestu pirmyn kaklu, laukiant ženkle iš kitos erdvės ir kito laiko. Susibičiuliavau su šia vieta. Dabar lankau čia pažįstamas vėles: Edith iš Londono, Sarą ir Janet, kurios žuvo per audrą netoli Lido, mažąjį Franzą Herrmaną, Johaną, kuri mirė Venecijoje viena diena prieš išvykstant į Angliją, ir Emmą Matildą, jauniausią pono Plumptre dukrą. Šalia kryžiaus su lakonišku *Auf wiedersehen* guli Eugene'as Schuyleris – diplomatas, keliautojas ir geografas, Jungtinių Valstijų konsulas Egipte. Čia pat, šalia – misteris Jonesas – laivo „Boliviana“ virėjas. Be abejo, priklausau prie tų, kurie mėgsta lankytis kapinėse. Pats iki galo nežinau, kodėl. Gal turi reikšmės ir tai, kad iš mirusiųjų pusės mums negresia nieko blogo. Su gyvaisiais būna visaip.

Prisimenu scenas iš kino reportažo apie Brodskį Venecijoje. Poetas klaidžioja gatvių labirintu su bičiuliu Jevgenijumi Reinu. Drauge deklamuoja eiles, stebi iš San

Zaccarios išvykstančią laidotuvių eiseną, aplanko Arsenalą, apsiperka žuvų turguje. Netoli Rialto tilto, akligatvyje, rūko cigaretes taip pat, kaip pagrindinės mokyklos moksleiviai per ilgąją pertrauką. Paikioja – kartoja ant kažkurio Venecijos tilto pavaizduotą vynuogių valgymo sceną. Brodskis lūpomis gauda Reino metamas uogas. Pirmas metimas netaiklus, Brodskis instinktyviai reaguoja, nepritariamai pabeldžia krumpliais sau į kaktą. Paskui pasakoja bičiuliui apie Veneciją, rodo savo mėgstamas vietas, Rio dei Mendicanti, iš šiaurinio Arsenalo galo, lyg tikras gidas rodo skėčiu į San Mikelę ir Murano. Kitame filme Brodskis, apsivilkęs šiltu paltu, skaito eilėraščius „Fundamentum Nove“, fone dūluoja San Mikelę juosiantis rūdžių spalvos mūras, spindi lagūnos vandenys, kuriais didingai plaukia valtys.

Jau keleri metai dieną Venecijoje stengiuosi pradėti pasivaikščiojimu išilgai Zatterės, Nepagydomųjų krantinės. Lengvu galvos linktelėjimu pasisveikinu su Brodskio profiliu – ant mūro, panašaus į tą, iš San Mikelės, pritvirtinta poetui skirta memorialinė lenta. Čia, jo draugijoje, praleisiu vakarą. Dabar į Giudeccos kanalą įplaukia didžiulis transatlantinis laivas, gal trisdešimties metrų aukščio ir su tuzinu kaminų, sugrupuotų į plieninį pliumažą. Iš pradžių galvoju, kad blogai perskaičiau jo pavadinimą, bet ne, iš tikrųjų tai „MSC Poesia“. Eilėraščiuose ir „Vandens ženkluose“ Brodskis mini daug Venecijos vietų: aikštes, bažnyčias, privačius rūmus, kavines. Klajoju tais takeliais, susipažįstu su miestu, kurį jis mylėjo.

Mane jaudina Venecijos galukiemiai. Tuščias San Pietro salos skveras, gatvių raizgalynėje pasimetusios parduotuvėlės (jose vietiniai moka mažiau, kainos užrašytos tokiems, kaip aš, turistams), senos bažnyčios, kurių jau niekas neatveria, kuriose jau niekas nesimeldžia. Parkai pilni išmestų nuolaužų, suskilusių skulptūrų. Senos ligoninės, dirbtuvės. Bandau išpjauti sau tos nepaprastos erdvės fragmentą, mažą dalį šio miesto paskirti tik sau, surasti vietas, kurių niekas nenori, netrokšta. Metai prieš mirtį eilėraštyje „Iš natūros“ Brodskis vadina Veneciją žemės rojumi ir giria jos švarų orą, „kurį įkvėpti negali atsibosti, ypač į galą“ [čia ir kitur vertė K. U.]. Kartoju tuos žodžius garsiai, iš lėto. Vaikščiodamas po Veneciją kalbuosi su Brodskiu.

„Campo Santa Margherita“

Tai gal pigiausia Venecijos kavinė. Kai užėjau į ją pastarąjį kartą, savininkas ir padavėjas viename asmenyje bandė kažką pasiekti po prekystaliu, gana ilgai muistėsi (į mane neatkreipė dėmesio), kol galop nėrė po baro bortu, o kai iškilo į paviršių, pasirėmęs kaire ranka į grindis ir savo kelius, atsistojo prieš mane spinduliuojantis – dešinėje, prieš pat veidą iškeltoje rankoje išdidžiai laikė monetą, smulkią šios laimės akimirkos priežastį. Priėmiau tai kaip gerą ženklą ir pamaniau, kad čia dar sugrįšiu. Juk tai ne juoda katė, ne perskilęs veidrodis, ne piktas žvilgsnis, bet laiminga moneta, tokia, kaip tos, kažkada seniai atsitiktinai rastos gatvėje arba paplūdimio smėlyje. Visa neišsemiamą laimės atsarga. Ir tai išsipildė. Vėl esu čia, saldžiame pavėsyje po stogeliu virš įėjimo į kavinę. Tyliai atsisėdu prie apvalaus stalo ir skaitau knygas, gurkšnodamas stipriausią pasaulyje kavą.

Stebiu žuvėdras, grobiančias viena iš kitos žuvų likučius. Pardavėjai plaunasi kruvinas rankas. Kaip ir kasdien, per aikštę eina silpnaproty berniukas, šypsantis ir visiems gero norintis. Jį sveikina barų savininkai, senstelėjusi ponija su šunimi. Šilta, tuoj dvylikta. Skaitau apie Brodskio vizitą Kirchstettene pas Audeną. 1972 metų birželis, Brodskis išlipa iš lėktuvo Vienos oro uoste. „Mylėjau nedaug žmonių. Bet stipriai“, – rašė jis. Šioje žemėje jam artimiausias – dievinamas poetas. Dvejais metais anksčiau Audenas parašė trumpą pratarmę autorizuotam Brodskio eilėraščių rinkiniui anglų

kalba „Selected Poems“. Knyga išeis tik 1973 metais ir bus dedikuota Audeno atminimui. Dabar laikau ją rankoje. Audeno pratarmė šilta, bet eilėraščių vertinimas santūrus: nuomonės, susiformuojančios perskaičius vertimus, gali būti netikslios. Bet „Achilo skydo“ autorius tiki, kad turi reikalą su geru poetu, vadina Brodskį puikiu amatininku (*excellent craftsman*).

Įdomiausiai apie vizitą Kirchstettene ir pirmą poetų susitikimą rašo pats Brodskis esė „Suteikti malonumo šešėliui“. Kalbėjo daugiausia vyresnysis, jaunas rusas klausėsi, tik nuolat uždavinėjo paprastus klausimus, prasidedančius žodžiais: „Misteri Audenai, ką Jūs manote apie...“ Pailsęs nuo gyvenimo, nuo alkoholio priklausomas Audenas nebuvo lengvas pašnekovas. „Liovėsi bendravęs su žmonėmis ir pradėjo kalbėti jiems, linkdavo į monologus, kurie iki šeštos vakaro paprastai buvo sąmojingi, bet vėliau darėsi vis nerišlesni, jį svaigino alkoholis“, – rašė Levas Losevas. Brodskio laiške Losevui skaitome apie Audeną: „Po lančo – snaudulys – vienintelė dienos valanda, praleista blaiviai.“ Nepaisant to Brodskis visada atmintyje saugojo Audeno paveikslą, dar daugiau – vertino jį kaip meistrą, mokytoją. Iš Austrijos jiedu kartu nuskrido į Londono poezijos festivalį. Poluchinos knygoje aptinku nuotrauką iš festivalio: išilinksminęs Audenas bičiulių būrelyje, šalia – situacijos sujaudintas Brodskis. Tai nepaprasta fotografija, mintyse sugretinu ją su nuotrauka iš Stokholmo, vaizduojančia Nobelio premijos laureatą iškilmingo banketo metu.

Atsiplėšiu nuo knygų ir žvelgiu į aikštę. Žuvėdrų jau nėra, turgus sutvarkytas. Namai kitoje aikštės pusėje atrodo kaip lygiai sudėti kubeliai vaikų kambaryje prieš atvykstant svečiams. Ant kelių suolų ilsisi keliautojai, kažkas geria vandenį iš čiaupo. Nieko nepaprasto. Virš mūsų plazda raudona vėliava su sparnuotu liūtu. Bestija kyla į orą ir krenta. Kaip angelas sargas – niekad neišleidžia mūsų iš akių.

„Villa Maravege“

Claude Monet. „Didysis kanalas“. 1908

Apsigyvenau Dorsodure, „Villa Maravege“. Vila kažkada buvo rusų konsulatu, jau per pusę amžiaus pastatas yra prieinamas visų tautybių keliautojams. Pensionas „Accademia“ – toks dabar jos pavadinimas – buvo mano pasivaikščiavimo po Veneciją prieš kelerius metus tikslas, bet niekada nepavykdavo apsistoti čia ilgesniam laikui. Brodskis pirmą kartą atvažiavo į Veneciją 1972 metų žiemą, jau išstremtas iš Rusijos ir pusę metų gyvenęs JAV. Apsistojo būtent pensione „Accademia“, kurio holas „truputį vienuolyno išvaizdos“ – kaip rašė „Nepagydomųjų krantinėje“, tai yra „Vandens ženkluose“ – dabar nežadina asociacijų su šaltais koridoriais ar vienuolių celėmis, bent jau vasarą. Poetas atkūrė viešbučio aplinką savo 1973 metų venecijietiško eilėraščio „Lagūna“ pirmoje strofoje. Kiekvieną kartą, kai eidavau per holą, girdėjau prutilus balsus, dairiausi apie Golgotą diskutuojančių senučių.

Zatterės bibliotekoje mačiau Brodskio „Venecijos strofoms“ skirtą parodą. Tamsioje salėje kabėjo didelis ekranas, ant jo atsirado iš paukščio skrydžio jau matyti miesto peizažai. Užkadrinis stiprus vyriškas balsas – lyg herojaus atodūsis iš kito pasaulio. Tai Brodskis skaito „Venecijos strofas“ rusų kalba. „Tonas maldos, balsas išsiūbuoto varpo, kažkas, kas primena tuo pat metu ir cerkvės maldą, ir kantorius giesmę sinagogoje“, – apie Brodskio deklamavimą rašė Elžbieta Sawicka. Buvau vienas, atrodė, lyg jis kalbėtų tik man, lyg mudu kalbėtume. Tik po valandėlės pastebėjau iš apačios apšviestus pergamento lapus. Parodos autorius kiekvieną strofą apipavidalino

ilustracija, primenančia antspaudą su senu Venecijos žemėlapiu, medžio rieves arba per mikroskopą matomus leukocitus.

Į „Villa Maravege“ įeinama pro mažą parkelį su nuogų panelių statulomis. Pirmo aukšto koridoriuje sukaupta senienu, senų siuvimo mašinų, taip pat yra pianinas, riterio šarvai, Prado katalogų ir šiek tiek knygų. Fotelis, į kurį valandėlei atsisėdau, buvo toks gilus, kad jame galima buvo paskęsti. Čia pat nuo smūgio besiginančio mauro skulptūra. Gyvenau tame aukšte liliputiško dydžio kambarėlyje, užtat lengvai galėjau prieiti prie visų rakandų. Tinkamiausia knygoms pasirodė siaura lentyna virš lovos – jos buvo ranka pasiekiamos (tikraja to žodžio prasme). Skaičiau Roberto Calasso „Kadmo sutuoktuvės su Harmonija“ ir Levo Losevo plunksnos Brodskio biografiją. Brodskis „Sutuoktusių“ pratarėje išpažįsta, kad didesnę malonumą, negu pats tos knygos laikymas rankoje, jam galėtų suteikti tik jos parašymas. Dėl tos lektūros neklaidžiojau po Veneciją vienišas; mane nuolat lydėjo veikėjai gražiais vardais ir, kaip rašė Kavafis, su „nesunaikinamumo džiaugsmu akyse“. Prieš dešimt metų, prieš amžius, kalbėjau apie mitines istorijas su dailia graike, pažįstama iš kelionės į Siciliją. Į klausimą apie mylimiausią mitologinį veikėją ji atsakė nesusimąščiusi: „Orfėjas!“ Ištarė lyg brolio ar brangiausio bičiulio vardą, tai buvo jos pasaulis nuo jos vaikystės, nuo visados, nuo amžių. San Mikelės saloje, netoli Brodskio kapo, yra bareljefas, vaizduojantis vyriškį Kristaus bruožais, šalia jo į uolą atremta Eskulapo lazda. Kristaus-Asklepijo. Tai jam meldžiasi mirtingieji.

Sustojau priešais baltą Venecijos *palazzo* fasadą. Vidudienį čia turiu susitikti su amerikiečių dailininku Robertu Morganu, „Vandens ženklų“ dedikacijos adresatu. Brodskis ir Morganas bičiuliuosi keliolika metų. Su manimi sveikinasi išvaizdus žilaplaukis vyras. Iškart matosi, kad tai dailininko namai, ant sienų puikūs peizažai, portretai. Šeimininkas gyvai pasakoja apie Brodskį. Gerte geriu kiekvieną smulkmeną. Į barą „Nico Zattere“ poetas mėgdavo užsukti kavos, grafas Girolamo Marcello gyvena netoli teatro „La Fenice“ (Brodskis kurį laiką buvo grafo namų rezidentu, dedikavo jam du eilėraščius, tarp jų ir nuostabų kūrinį „Iš natūros“). Sužinau, kad Brodskio memorialinei lentai vieta parinkta nelabai vykusiai – buvusi ligoninė „Fondamenta degli Incurabili“ yra šiek tiek toliau, einant išilgai krantinės, arčiau Santo Spirito bažnyčios. Prieš porą metų Morganas rengė ciklą iliustracijų „Vandens ženklams“. Galop bibliofiliškas knygos leidimas išėjo iliustruotas Morgano Venecijos nuotraukomis, reprodukuotomis dviem pusėmis – kaip paveikslas ir jo atspindys. Kelios iliustracijos liko. Kai kurios neišbaigtos, kitos brandžios, gražios. Vienoje yra iš Brodskio knygos pažįstamas vaizdas – tai daili slavistė priešais Venecijos stoties pastatą, kitoje – iš nugaros pavaizduota žmogaus figūra Nepagydomųjų krantinėje. Numanome, kad tai Brodskis. Kiek gunktelėjęs siluetas, dešinėje rankoje cigaretė, kairėje – knyga ar kažkokie popieriai. Nepakeičiamas švarkas. Žuvies prisiėdęs katinas. Dar apžiūrėjau Morgano tapytą poeto portreto kopiją ir mąstau, ar dabar esu arčiau tiesos apie mane pakerejusį žmogų, ar tokia tiesa apskritai neegzistuoja, ar neinu troškimų, kurie negali išsipildyti, labirintu.

Prieš porą metų Brodskis aplankė mane sapne. Jis kaip tik ruošėsi keliauti į Atėnus, gal net nuvežiau jį į oro uostą. Prisimenu, kad kalbėjomės virtuvėje – kas savaiame nepaprasta, nes nekenčiu gaminti valgį. Paprašė stiklinės vandens, o paskui tiesiog atskleidė man eilėraščių paslaptį. Kaip baigiasi sapnai – aišku, paslaptis ir liko paslaptimi.

Vakarėja. Girdisi Venecijos dialektas: lengvas bangelės pliuškenimas, monotoniškas, švelnus lyg paklodė, po kuria miegama vasarą. Stoviu atsirėmęs į mūrą Nepagydomųjų

krantinėje. Geriu limonadą. Žilas mėnulis, lietas kaip pagaikštis, pakibo virš „Molino Stucky“. Stoviu lyg sargyboje. Prisimenu Brodskio eilėraščius. Kartais metams slenkant atrandu juose magnetinį grožį, eilutę, kuri lyg randas įauga į atmintį. Pastaruoju metu tai yra paprastas sakinyš iš eilėraščio „Porta San Pancrazio“ knygoje „So forth“. Ir vertimas į lenkų kalbą, ir rusiškas originalas yra be antraštės, ją gavo tik angliška versija (Brodskis stengėsi pats versti savo eilėraščius į anglų kalbą, kartais juos keisdavo, lyg rašytų iš naujo). Tas sakinyš skamba: *Life without us is, darling, thinkable*. Katarzyna Krzyżewska tai išvertė: *Życie bez nas, kochana, możliwe jest...* („Gyvenimas be mūsų, mylimoji, yra įmanomas...“) Aš perskaitau tai kitaip, pažodžiui: „Apie gyvenimą be mūsų, mylimoji, yra įmanoma galvoti“, ir akcentuoju tą „yra“. Nors būtent dėl to „yra“ negalime būti tikri. „Gyvenimas be mūsų“ yra „gyvenimas po mūsų“; apsimetančios sutuoktuvių vualiu įkapių drobulės siūlai. Vakar vėl aplankiau poeto kapą San Mikelės saloje. Apėjau antkapį. Jame išraižytas užrašas *Letum non omnia finit* lieka aktualus. Jeigu Propercijus neklydo, Brodskis žino, kad buvau atėjęs. Pats rašė eilėraštyje „Odisėjas Telemachui“: „Tik dievai žino, ar susitikime vėl.“

Bauerio viešbutis

Claude Monet. „Gondola Venecijoje“. 1908

Eskizų mozaika ant Roberto Morgano man dovanoto piešimo sąsiuvinio „Extra strong“ viršelio. Žemę su nekaltu švelnumu siekianti pėda, miegančio žmogaus galva, du puodeliai ir stiklinė. Venecijos krantine vaikštinėjančio Josifo Brodskio silueto studija. Sovietinės vėliavos, plazdančios virpančiame ore, kurias išvydęs poetas kaip paniekos, laisvės, jėgos gestą iškelia suspaustą kumštį. Dar viena vėliava, dar vienas pjautuvas ir kūjis, dar vienas sugniaužtas kumštis. Žvelgdamas į šiuos piešinius, suvokių, kad Brodskio grįžimas į Rusiją iš tikrųjų buvo neįmanomas. „Nes jeigu žmogus pajėgia sugrįžti / į nusikaltimo vietą, neišveiks savęs, / kad ten sugrįžtu, kur jį pažemino.“ O dar toji serganti jo širdis...

Esė „Pusanro kambario“ galime perskaityti nostalgiskų Amerikoje gyvenusio Brodskio telefoninių pokalbių užrašą su Peterburge likusiais tėvais. Prisimenu tuos pokalbius, skaitydamas „Vandens ženklų“ penkiasdešimtąjį fragmentą. Bauerio viešbutis primena bunkerį ir nesukelia susižavėjimo, bet mane domina vieno vokiečio, kuris paprašė tarnautojų parduoti jam telefono aparato ragelį, istorija: „Kai jis čia atostogavo, merdėjo jo motina, ir jis kalbėjosi kasdien su ja tuo telefonu.“ Lyg būtų tikėjęs, kad tas ragelis leis jam pratęsti dialogą su artimaisiais net ir po mirties.

Ar ir pati Venecija nėra tokia paslaptinga telefono būdelė, leidžianti kiekvieną sujungimą, miestas-koridorius, miestas, kuriame laikas plaukia kitaip – kartais pirmyn, kartais atgal, priklausomai nuo srovės, dienos meto, bangų krypties; arba kaip vandens veidrodis, kai į jį kas nors įkris – tuo „kažkuo“ galime būti mes – laikas netenka savo natūralios tėkmės ir atiduoda savo atsargas, suyra mėgdžiodamas vandeniui pasklindančius ratilus? O gal išvis nėra tokių sujungimų, gal paprasčiausiai nėra su kuo kalbėtis?

Viename gražiausių savo eilėraščių „Dukrai“ Brodskis rašo apie save kaip mirusį: „Atmink: aš būsiu visada greta, šalia tavęs / Nors ne kaip tėvas, gal kaip negyvas daiktas / Stebėsiu tavo žingsnius, poelgius, darbus / Tad ir šalia daiktų tu būk pati geriausia.“ Prisimenu tą priesaką. Venecijos pastatuose matau kai ką daugiau nei tik

plytas ir skiedinį, spalvotą tinką, marmurą, medinius polius; jie spinduliuoja esmę to, kas lemia žmogaus jėgą, jo nepakartojamumą ir drąsą. Yra atspindys tam tikro tikėjimo ir atminties apie tą svajonę. Be abejo, veidrodžiu čia yra vanduo, ne sausuma, bet tai būtent toje žemėje – net jei tai tik poliais sutvirtinta pelkė – pastatė mūsų namą. Kaip rašė Sándoras Márai: „Kiekvienas turi du gimtuosius miestus. Vienas jų yra Venecija.“

K. gatvė

Prie K. gatvės augo šermukšniai. Mažoje žaidimų aikštelėje, kurią sugriovė prieš gerą porą metų, buvo nedidelė keturių vietų karuselė, mėgdavau čia ateiti, suktis ratu, šaukti: „Greičiau, mama, greičiau!“

K. gatvės gale taisydavo smukus. Visada turėjau nuojautą, kad tai buvo ne paprasta taisykla, kad negalima kažkuo panašiu užsiiminėti taip paprastai, kad čia kažkur slypėjo antras dugnas – paslaptینگasis konstruktorius gal iš smėlio gamino auksą, gamino aitvarus, kurie niekada nenukrenta, turėjo valdžią protams, žinojo mūsų mintis, šunys gal lenkė jį iš tolo. Mūsų kvartale buvo ir daugiau nepaprastų vietų. Pavyzdžiui, medienos sandėlis – jame galima buvo gauti lentjuosčių ir pjuvenų, spaustuvė, kurioje kažkada apsilankėme (jau nieko iš to apsilankymo neprisimenu), tramvajų parkas. Bet vis vien svarbiausia buvo sienelė. Paprasta, neaukšta sienelė priešais fabriką. Tėvai leisdavo mums vaikščioti ja patiems, t. y. tuomet neidavome įsikibę į jų ranką.

Neturiu tokių prisiminimų iš Venecijos. Tad ar jos vadinimas gimtuoju miestu nėra perlenkimas? Ar čia jau nieko nepadarysi? Josifas Brodskis rašė „Vandens ženkluose“: „Nors tiek laiko praleidau tame mieste, išleidau pinigų, netekau kraujo, sunaudojau rašalo – niekada nepajėgiau įtikinti, bent pats savęs, kad įgijau kokių nors vietinių bruožų, kad tapau, bent mažų mažiausiai, venecijiečiu.“ „Venecijos strofų II“ pabaigoje nupiešė nepamirštamą gražaus, bet šalto ir abejingo miesto paveikslą: „Lagūna pliuškena, siunčia į krantą / blyksnių šimtus ir vargina akis be galo / už norą įsiminti peizažą, / kuris linkęs apsieiti be manęs.“

Tą eilėrašį Brodskis dedikavo Genadijui Šmakovui. Žiūriu į jo nuotrauką – kas buvo tas lieknas vyras su ūsais? Kerintis ir lengvabūdis žmogus, poliglotas, puikus virėjas, baleto, teatro ir kino mylėtojas, knygos apie Baryšnikovą autorius, Kavafio vertėjas. Iš Liudmilos Štern knygos ryškėja Šmakovo siluetas kaip „Kalbos dalies“ autoriaus *alter ego*, Chatwino bruožų ir paslaptingos biografijos, kurios detalių nebuvo lemta pažinti net ir bičiuliams. Šmakovas mirė anksti susirgęs AIDS. Paskutinius gyvenimo mėnesius praleido prikaustytas prie lovos, bičiuliai skaitė jam balsu Cvetajevos, Mandelštamo, Brodskio eilėraščius. Jo pelenus išbarstė nuo laivo denio virš Egėjų jūros bangų. Pokalbiuose su Volkovu Brodskis prisimena neįgyvendintą svajonę – drauge su Šmakovu nukeliauti į Italiją.

Bet „Vandens ženkluose“ aptinku atsakymą į mane kankinantį klausimą. „Meilė, – rašo Brodskis, – yra nesavanaudis jausmas, vienos krypties gatvė. Tai todėl galima apskritai mylėti miestus, architektūrą pačią savaime, muziką, negyvenančius poetus...“

Vertė Kazys Uscila

„Zeszyty Literackie“, 2011, Nr 3 (115), 4 (116), 2012, Nr. 1 (117)

